

UVODNIK

VARNOSTNE PERSPEKTIVE

Tako smo naslovili tretjo številko v štiriindvajsetem letu izhajanja *Sodobnih vojaških izzivov*. Izhajali smo iz sprememb, ki so se dogajale v zadnjih nekaj letih. V mislih smo imeli povečane migracijske tokove v smeri Evropske unije, izkušnje iz obdobja epidemije covid-19, podnebne spremembe, ki nas presenečajo vsakič znova, čeprav se jih zavedamo in se jim poskušamo prilagoditi ter ustrezno odzivati nanje. Marca letos je nastal »Strateški kompas za varnost in obrambo – za Evropsko unijo, ki varuje svoje državljane in državljanke, vrednote in interese ter prispeva k mednarodnemu miru in varnosti«, konec junija pa novi Natov strateški koncept. Namen obeh je bil prevetriti, uskladiti in poenotiti pogled na trenutne varnostne izzive ter oblikovati nove varnostne perspektive.

V začetku leta nas je presenetil oborožen napad Ruske federacije na Ukrajino. Nekateri so ga napovedovali, drugi samo predvidevali. Številni so bili prepričani, da tak pojav v sodobni demokratični družbi sploh ni mogoč. Huntingtonova teorija o spopadu civilizacij, ki se je zdela v sodobni evropski družbi preživeta in že presežena, je znova postala aktualna. Realističen pogled na sodobne varnostne, družbene in politične razmere v svetu, predvsem pa kriza vrednot in posledično potreba po poenotenju sta spodbudila Evropsko unijo k ambiciji postati globalni varnostni akter v mednarodnem okolju. Vojna v Ukrajini sili Evropsko unijo k ukrepanju. Ta je pripravila sveženj ekonomskih ukrepov oziroma sankcij, s katerimi želi vplivati na Rusko federacijo v smislu izražanja svojega nestrinjanja glede njenih enostranskih potez. Kljub temu si države članice niso povsem enotne glede stališča, kako se spoprijeti s stanjem in se mu upreti. Brez enotnosti ter enotnih političnih stališč in ukrepov Evropska unija ne more postati globalni varnostni akter, kot si je to zastavila v strateškem kompasu. Pri tem je treba omeniti tudi njeno skupno varnostno in obrambno politiko, ki je predvsem politika, in dejstvo, da Evropska unija nima svojih vojaških zmogljivosti, ki bi jih upravljala. Vojaške zmogljivosti imajo države članice, ki za svojo obrambo namenajo različne zneske. V zadnji dekadi je večina držav članic svoje obrambne

izdatke zniževala, čeprav je bilo na Natovem vrhu v Walesu leta 2012 dogovorjeno, da bodo ti znašali dva odstotka BDP. Vse države članice Evropske unije niso tudi članice zaveznitva, vendar pa je med njimi enaindvajset takih, ki so članice obeh. Douglas Barrie je skupaj s sodelavci leta 2020 pripravil posebno poročilo na temo *European defence policy in an era of renewed great-power competition*, v katerem so ugotovili, da bi Evropska unija s svojimi državami članicami ob predpostavki, da bi res vse namenjale dva odstotka BDP za obrambo, potrebovala od deset do petnajst let, da bi lahko bila v varnostnem smislu s svojimi zmogljivostmi ustrezno pripravljena na morebitno agresijo države z vojaškimi zmogljivostmi, kot jih ima Ruska federacija danes. Ob vlaganjih na tem področju, kot so leta 2022, pa bi za to potrebovala dvajset let. Navedeno vodi v logičen sklep. Rusko federacijo je mogoče ustaviti pri njenih ozemeljskih in političnih ambicijah le na dva načina. Prvi in najustreznejši je političen, drugi vojaški. Ker Evropska unija v obrambnem in vojaškem smislu ne pomeni resnega nasprotnika tej veliki in vojaško močni državi, je edini način, da doseže svoj status globalnega varnostnega akterja, političen. Vojaški spopad v Ukrajini je velika preizkušnja tako za Unijo kot za zaveznitvo. Evropska unija ima zdaj priložnost, da preveri, kako močni in verodostojni so njeni ideali, vrednote in prepričanja. So njeni visoki predstavniki dovolj modri in inovativni, da poleg ekonomskih sankcij poiščejo še druge diplomatske poti, po katerih lahko dosežejo, kar so zapisali v strateškem kompasu, in sicer biti globalni akter?

Odgovor na to vprašanje bo prinesel čas. Do takrat bodo znanstveniki in drugi strokovnjaki proučevali različne vplive in pojave na področju varnosti. Nekateri med njimi jih bodo delili tudi z bralci Sodobnih vojaških izzivov.

V času ekonomskih sankcij, ki ji sprejema Evropska unija, se **Tamas Somogyi** in **Rudolf Nagy** osredotočata na zaščito kritične infrastrukture, katere pomembni del je tudi finančno področje. V prispevku *Kibernetske grožnje in varnostni izzivi na področju financ na Madžarskem* raziskujeta varnostna tveganja, s katerimi se spoprijema bančni sistem v njuni državi.

Prispevek *Geostrateške perspektive Slovenije v spreminjajočem se svetu* izhaja iz dveh geopolitičnih teorij avtorjev Mackinderja in Spykmana, ki sta v njih razvila svoje poglede na evropski prostor. **Uroš Tovornik** je raziskoval geostrateško lego Slovenije na temelju njunih teorij s poudarkom na njenih geopolitičnih značilnostih. Svoje ugotovitve je strnil v štiri mogoče scenarije, ki jih te determinirajo, iz njih pa tudi izhajajo mogoče geopolitične usmeritve v prihodnosti.

Kakšen je vpliv svetovnih velesil in kako se kaže na primeru posamezne države, je raziskoval **Olusola Kolawole Oluwagbire**. Afrika kot zelo velika celina je sestavljena iz številnih in raznolikih držav. Vpliv velesil je bil vedno zelo močan in sestavni del afriškega življenja ter varnosti njenih prebivalcev. Kakšen je ta v zadnjih letih in kako vpliva na varnost posamezne države, avtor predstavlja v prispevku *Ocena vpliva odnosov z velesilami na nacionalno varnost: primer Nigerije*.

Mariann Minkó-Miskovics in **Csaba Szabó** ugotavljata, da je na področju predpisovanja izdelkov za dvojno rabo, torej za civilne in obrambne namene, med evropsko in madžarsko zakonodajo nedoslednost. Še več. Prepričana sta, da neuskklajenost lahko pomeni varnostno tveganje. Kaj to pomeni v praksi, predstavljata v prispevku *Primerjava razlag civilne in vojaške opreme v evropski in madžarski sodni praksi*.

O pomenu pravilega razumevanja jezika med različnimi deležniki v mednarodnem vojaškem okolju piše **Jarosław Włodarczyk**. Njegova študija je osredotočena na poučevanje angleškega jezika med vojaškimi osebami na Poljskem in na tiste vrste besed, ki nimajo neposrednega prevoda v angleški jezik ali obratno v poljski jezik. Poseben izziv pri tem je, kako ustrezno razložiti in poučiti o tem vojaške osebe v izobraževalnem procesu. Svoje ugotovitve je strnil v prispevku *Problem leksikalnih vrzeli pri poučevanju vojaške angleščine*.